

УДК 159.9.072.432

Проніна Вікторія Олександрівна

аспірант кафедри психології

Донецького національного університету імені Василя Стуса

e-mail: pronina.viktorii@gmail.com

ORCID 0000–0002–2702–5940

[https://doi.org/10.18524/2304-1609.2018.1\(47\).145681](https://doi.org/10.18524/2304-1609.2018.1(47).145681)

**ВИКОРИСТАННЯ НАРАТИВНОГО АНАЛІЗУ У ДОСЛІДЖЕННІ
МОТИВАЦІЙНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ ОСОБИСТОСТІ ЖІНКИ
У РЕАЛІЗАЦІЇ МАТЕРИНСЬКОЇ ПОВЕДІНКИ**

В статті розглядається проблема вивчення нарративним аналізом мотиваційно-смыслової сфери жінки у реалізації материнської поведінки. Розглянуті основні теоретичні напрямки аналізу нарративів закордонними та українськими дослідниками. Обґрунтована актуальність вивчення мотиваційно-смыслової сфери матері. Наведена структура нарративного аналізу. Представлені результати емпіричного дослідження особливостей структури нарративу у матерів та жінок без дітей, кількісний та якісний аналіз нарративу.

Ключові слова: нарративний аналіз, нарратив, мотиваційно-смыслова сфера, жінки, материнська поведінка.

Постановка проблеми. Жінка у реалізації материнської поведінки в рамках динамічної сімейної системи включена у міжособистісні стосунки з дитиною, які, згідно з сучасною постнекласичною парадигмою, можливо вивчати лише суб'єктивними, проєктивними методами [5]. Одним з таких методів є нарративний аналіз, за допомогою якого можна описати особливості мотиваційно-смыслової сфери особистості. Нарративний аналіз надає велику кількість якісних та кількісних даних, які розгортають індивідуальну специфіку мотивів та смислів людини, проте досі не напрацьовано сталої та загальноприйнятої процедури проведення аналізу нарративу.

Метою статті є аналіз основних методологічних підходів до проведення нарративного аналізу та представлення результатів емпіричного дослідження мотиваційно-смыслової сфери особистості жінки у реалізації материнської поведінки методом нарративного аналізу.

Результати дослідження. Використання мультифакторного (соціокультурного) методологічного підходу у побудуванні сучасного психологічного дослідження приносить вельми багаті емпіричні дані, які дозволяють прийти до викриття нових закономірностей та збору обширного фактажу для подальшого опрацювання.

Окрім того, в рамках врахування постнекласичного методологічного підходу в цілому, під час вибудовування теоретичних передумов дослідження, внутрішній світ особистості розглядається як унікальний, а соціально-історичний та культурний контекст, таким чином, стає основою для створення та використання форм мовотворчості у психологічному вивченні особистості [4].

Перші нарративні теорії особистості виникли наприкінці 70-х — на початку 80-х років ХХ сторіччя в результаті досліджень американських психологів С. Томкінса, Д. П. Макадамса, Б. Дж. Кохлера [17], з того часу було розроблено багато підходів до проведення нарративного аналізу та розкривалися різні погляди на саме поняття «нарратив» в контексті різних галузей науки, але досі не обґрунтовано єдиної інтегральної системи організації нарративного аналізу.

Здатність людини вкладати у свій оповідальний твір власне бачення реальності, за думкою Н. В. Чепелевої, є невід’ємним у особистості та притаманне лише людству. Цей спосіб усвідомлення себе та світу дослідниця називає нарративним. Погляд особистості на саму себе неминуче формується на ґрунті перехрещення індивідуального та соціально-історичного досвіду. Нарративна форма усвідомлювання себе у контекстах власного та соціокультурного досвіду містить у собі наступні типи ідентичності: персональну, соціальну, культурну, що спричиняє, за Н. В. Чепелевою, розвиток особистості. Продуктами нарративної форми самоусвідомлення стають власний внутрішній світ та власна реальність. Наслідком засвоєння культурних нарративів, за Н. В. Чепелевою, є «вращення» особистості у нарративну структуру світу, при цьому особистість зазнає її впливу та сама впливає власними інтерпретаціями на світовий нарратив. У процесі структурування досвіду формуються нарративні шаблони, які можуть використовуватися і під час створення оповідей, і під час формування намірів [8].

Нарративний аналіз використовується у психології як інструмент глибокого розуміння особистісного досвіду та його взаємозв’язків з особистісними конструктами людини. Нарративна психологія та нарративний аналіз відносяться до складових психологічної герменевтики [4]. Психологічна герменевтика розглядає особистісне функціонування як не просто адаптацію до подій, а як адаптацію саме до того значення, яке мають під собою певні події для особистості. Н. В. Чепелева розділяє ту думку, що ядро особистості та її досвіду утворюється саме когнітивними та інтерпретаційними процесами, тобто нарративними шаблонами, установками, відношенням, врешті, інтенціями. Однак ці процеси залишаються внутрішньо узгодженими шляхом побудування нарративної структури, формуючи неперервну ідентичність, власне «Я», впорядковуючи досвід та оминаючи утворення внутрішньоособистісних конфліктів [8].

Психологічна герменевтика розкриває особистість як оповідача історій, акцентуючи механізми конструювання «Я» та підкреслюючи роль мови у формуванні та структуруванні «Я», як саме воно говорить та як представлене у загальному дискурсі [8].

Враховуючи вищезазначене, нарративна конфігурація особистості стає запорукою адаптації у світі. В цьому випадку і особистість, і реальність для людини говорять однією мовою нарративу, який характеризується відкритістю та гнучкістю [8]. Схильність до видозміни та динаміки станів проявляється і на рівні нарративного оповідання, де персонаж чи умови змінюються наприкінці порівняно з початком [12].

Отже, до проведення наративного аналізу існує велика кількість підходів, обґрунтованих як закордонними, так і українськими дослідниками [1–9]. З одного боку, та структура наративу, на яку спираються дослідники різних країн під час аналізу історії, має багато спільного у концепціях різних дослідників, а з іншого боку — майже кожна авторська теоретична структура наративу має свої особливості. Розглянемо деякі концепції та нюанси підходів різних авторів до організації наративного аналізу (табл. 1).

Таблиця 1

Методологічні конструкти наративного аналізу, що виокремлювалися американськими дослідниками

Дослідники	С. Томкінс		Ф. Уайетт		У. Лабов	
Методологічний конструкт нарративного аналізу	Рівні оповідального тексту		Рівні оповіді		Елементи структури нарративу	
	1	Вектор	1	Конкретно-фактичний	1	Короткий виклад подій
	2	Площина	2	Ендопсихічний	2	Орієнтація щодо часу, місця, ситуації, учасників
	3	Умови (обставини)	3	Символічний	3	Послідовність подій
	4	Кваліфікатори	4	Рівень минулого і міфології	4	Відношення оповідача
			5	Рівень уявності	5	Вирішення ситуації
			6	Рівень умовності	6	Кода

Можна побачити, що дослідники виокремлюють різні методологічні конструкти, за якими пропонують проводити наративний аналіз. Підстави деяких конструктів можуть вельми сильно відрізнятися. Наприклад, методологічний конструкт «елементи структури нарративу» У. Лабова та «рівні оповіді» Ф. Уайетта, або, навпаки, бути дуже схожими за методологічним конструктом, як «рівні оповіді» Ф. Уайетта та «рівні оповідального тексту» С. Томкінса, при цьому підтипи цих конструктів дуже сильно відрізняються своїми основами та значенням [9].

При цьому кожен з підтипів методологічних конструктів має важливе значення для подальшої інтерпретації та якісного аналізу нарративу. Наприклад, кваліфікатор «віддаленості» С. Томкінса (ступінь віддаленості в просторі і часі) вказує на ступінь придушення потреби, експлікованої в оповіді [6].

Подібні закономірності теоретичного підходу до організації наративного аналізу властиві не лише американським дослідникам, а й іншим закордонним (табл. 2) та українським науковцям (табл. 3).

Українські дослідники також зробили значний внесок (табл. 3) у розробку методології нарративного аналізу (Н. В. Чепелева [6–8], О. В. Савченко [2], А. М. Одінцева [3]).

Таблиця 2

Методологічні конструкти наративного аналізу, що виокремлювалися іншими закордонними дослідниками

Дослідники, країна	Р. Барт, Франція		К. С. Калмикова, Е. Мергенталер, Росія, Німеччина		Р.-А. де Богранд, В. У. Дреслер, Австрія	
Методологічний конструкт нарративного аналізу	Рівні структури оповідальних текстів		Семантичні критерії наративу		Критерії тексту	
	1	Рівень функцій	1	Часова послідовність подій	1	Інтенціональність автора
	2	Рівень дій	2	Власне події	2	Ситуативність тексту
	3	Рівень оповідання				
Методологічний конструкт нарративного аналізу			Маркери наративу			
	1	«Резюме»				
	2	«Кода»				
	3	Пряме мовлення				

На ґрунті проведеного теоретичного обзору Н. В. Чепелева виокремила два визначення наративу, у вузькому та широкому сенсі, що використовуються сучасними науковцями. Наратив може розглядатися як:

1) процес породження історій, оповідань тощо;

2) конкретна чітко окреслена форма оповідання, спрямована на те, щоб залучити слухача емоційно, зробити співчутливим спостерігачем або «співучасником» подій [6].

Керуючись такими ключовими поняттями психологічної герменевтики як розуміння, інтерпретація та тлумачення для розуміння тексту, Н. В. Чепелева обґрунтувала цікавий методологічний конструкт «рівні аналізу наративу». При цьому процес розуміння, в свою чергу, розглядається дослідницею на значеннєвому та смисловому рівнях. На значеннєвому рівні, за Н. В. Чепелевою, основним механізмом розуміння є когнітивні операції структурування та переструктурування текстової інформації, а на смисловому рівні — діалог як взаємодія, зіткнення та синтез смислових позицій партнерів з комунікації [7].

Функції персонажів або просто вчинки дієвих осіб (актантів) також були класифіковані дослідниками-наратологами. Серед них досі актуальними є класичні концепції В. Я. Проппа, Р. Барта, А.-Ж. Греймаса та К. Леві-Стросса.

Російський дослідник В. Я. Пропп емпіричним шляхом, досліджуючи казкові фабули, виокремив 32 функції персонажа: відлучка, заборона, порушення, вивідування, видача, каверза, посібництво, шкідництво, нестача, посередництво, протидія, відправка, дарування, реакція героя, постачання, переміщення, боротьба, таврування, антагоніст перемагає, ліквідація нестачі, повернення, переслідування, порятунок, невпізнане прибуття, претензії помилкового героя, важке завдання, рішення, впізнавання, викриття, трансфігурація, покарання ворога, весілля.

Таблиця 3

Методологічні конструкти нарративного аналізу, що виокремлювалися українськими дослідниками

Дослідники	Н. В. Чепелева		О. В. Савченко		А. М. Одінцова	
Методологічний конструкт нарративного аналізу	Рівні структури нарративу		Характеристики нарративних структур, що відображають несуперечність особистісного досвіду		Алгоритм нарративного аналізу	
	1	Позатекстовий	1	Характеристики тексту	1	Опис образу головного героя
	2	Текстовий	2	Цілісність і структурованість особистісного простору	2	Стосунки між героями
			3	Зображення конфліктів		
Методологічний конструкт нарративного аналізу	Рівні тематичних структур		Характеристики нарративних структур, що відображають відкритість досвіду			
	1	Рівень опису	1	Характер сюжету		
	2	Інтерпретаційний рівень	2	Представленість минулого		
	3	Діагностичний рівень	3	Представленість майбутнього		
	4	Символічний рівень	4	Відображення соціокультурного досвіду		
	5	Рівень уточнення				
Методологічний конструкт нарративного аналізу	Інформаційні плани письмового повідомлення		Характеристики нарративних структур, що відображають діалогічність особистісного досвіду			
	1	Когнітивна інформація	1	Характер персонажів		
	2	Рефлексивна інформація	2	Представленість множинності позицій		
	3	Регулятивна інформація	3	Представленість поглядів інших людей		
Методологічний конструкт нарративного аналізу	Рівні аналізу нарративу					
	1	Розуміння				
	2	Інтерпретація				
	3	Тлумачення				

Розробки В. Я. Проппа продовжували вдосконалювати низка французьких дослідників. А.-Ж. Греймас об'єднав деякі функції В. Я. Проппа у парні: відлучка, заборона vs порушення, вивідування vs видача, розчару-

вання vs покірність, зрада vs нестача, розпорядження vs рішення героя, відправлення, призначення випробування vs протистояння випробуванню, отримання допоміжного засобу, просторове переміщення, битва vs перемога, позначка, ліквідація нестачі, повернення, переслідування vs позбавлення, прибуття інкогніто, визначення завдання vs успіх, впізнавання, викриття зрадника vs виявлення героя, покарання vs весілля.

Після критики іншого французького дослідника К. Леві-Стросса А.-Ж. Греймас виокремив лише п'ять функцій персонажа: укладення договору (припис vs згода), боротьба (протистояння vs перемога), комунікація (передача і отримання), присутність, швидке переміщення.

З іншого боку, французький дослідник Р. Барт [11] виокремив функції персонажа, які підрозділяються на основні і допоміжні та індекси характеру персонажа, останні науковець розподіляв на ознаки та інформантів [14, с. 101–102].

Сучасний англійський психоаналітик Г. Хьюер щодо використання казкоаналізу підкреслює, що кожна людина має можливість використовувати колективно-несвідомі символи для самовираження. Окрім того, використання непрямой літературної форми казки допомагає подолати бар'єр психологічного захисту людини [3, с. 136].

Материнство виділяється Г. Г. Філіпповою в самостійну материнську мотиваційно-потребову сферу поведінки (МПМСП). Еволюційне призначення материнських функцій за Г. Г. Філіпповою — забезпечення адекватної турботи про нащадків. Подібні функції виражаються в емоційних реакціях на дитину, виконанні операцій по догляду за дитиною і спілкуванню з нею і забезпечуються структурою і змістом власної МПМСП матері [16, с. 81].

Мотиваційно-смысловий аспект материнства, за думкою дослідниці Т. В. Павлової, передбачає досягнення певної особистісної зрілості і набуття материнської ідентичності, що представляє собою динамічну структуру, яка розвивається протягом усього життя людини, одиницею якої є самовизначення себе, своїх цілей і цінностей, отримане в результаті засвоєння батьківських очікувань, подолання внутрішньоособистісних конфліктів та включає в себе здатність приймати рішення [15].

В нашому дослідженні взяли участь 84 матері та 105 жінок без дітей віком від 31 до 40 років. Завданням для викладу наративу було написати протягом 20 хвилин казку на білому аркуші олівцем.

Ґрунтуючись на описі можливих дій героїв наративу В. Я. Проппа та аналізі підходів до опису структури наративу українських та закордонних дослідників, ми виокремили 14 ознак з огляду на доцільність їх психологічної інтерпретації, за якими провели кількісний аналіз наративу.

При цьому дві ознаки з 14 є «складними», тобто вони складаються з інших ознак. Перша — це ознака «Вчинки дійових осіб», вона складається з 32 інших ознак, типів можливих дій персонажів. Друга — ознака «Сюжет», вона складається з трьох структурних типів сюжету. Кожна з наведених ознак вимірюється за номінальною шкалою, тому ті значення, що вони приймають для проведення кількісного аналізу, — 1 (наявна)

або 0 (відсутня). Слід наголосити, що значення «наявність» надавалося до кожного нарративу за першою ж необхідною ознакою, яка зустрічалася у ньому.

Перерахуємо 14 виокремлених ознак нарративу для проведення кількісного аналізу:

1. Вчинки дійових осіб (функції персонажів за В. Я. Проппом).
2. Сюжет (концентричний та однолінійний, концентричний та багатолінійний, хронікальний).
3. Резюме.
4. Опис ситуації.
5. Ускладнення.
6. Розв'язка.
7. Кода.
8. Оцінка.
9. Пряма мова.
10. Регулятивна інформація.
11. Авторський відступ.
12. Стереотипність семантики.
13. Ставлення автора до стереотипної семантики.
14. Сюжет в сюжеті.

За результатами обробки ознаки «Опис ситуації» та «Реакція героя» виявились константами, тобто зустрічалися в усіх роботах досліджуваних, через що були виключені з подальшого кількісного аналізу.

Після визначення наявності чи відсутності ознак у нарративах досліджуваних для визначення статистичного взаємозв'язку ознак були побудовані дворозрядні перехресні таблиці ($n = 84$ та $n = 105$) і використані критерій узгодженості χ^2 Пірсона та коефіцієнт V Крамера. Для обробки результатів був використаний пакет IBM SPSS Statistics 19.0.0.1 [10, с. 44].

Розглянемо результати статистичного аналізу з найвищим рівнем значущості $p \leq 0,005$, які подолали критичне значення критерію узгодженості χ^2 Пірсона (табл. 4, 5).

Таблиця 4

Результати статистичного аналізу ($\chi^2_{кр.} = 7,879$, $p \leq 0,005$) у вибірці матерів

№ з/п	Назви ознак		Частоти		χ^2	V	Значущість
	1	2	1	2			
1	Відлучка	Впізнання	35	41	11,542	0,37	$p=0,001$
2	Трансфігурація	Покарання	78	82	26,634	0,56	$p=0,0004$
3	Шкідництво	Дарування	44	18	13,030	0,39	$p=0,0004$
4	Нестача	Посередництво	13	21	14,739	0,42	$p=0,0004$
5	Повернення	Переслідування	71	63	19,092	0,48	$p=0,0004$
6	Ускладнення	Розв'язка	80	81	14,556	0,42	$p=0,0004$

Ми виявили шість пар ознак, які є взаємопов'язаними ($p \leq 0,005$), при цьому дві пари ознак («Відлучка» — «Впізнання» та «Шкідництво» — «Дарування») мають середню силу взаємозв'язку, а решта — відносно сильний взаємозв'язок [13, с. 16].

Таблиця 5

Результати статистичного аналізу ($\chi^2_{кр.} = 7,879$, $p \leq 0,005$) у вибірці жінок, які не мають дітей

№ з/п	Назви ознак		Частоти		χ^2	V	Значущість
	1	2	1	2			
1	Заборона	Резюме	73	83	12,200	0,34	p=0,0002
2	Боротьба	Регулятивна інформація	28	74	17,852	0,41	p=0,0001
3	Боротьба	Рятування	28	77	14,133	0,37	p=0,0004
4	Боротьба	Дарування	28	92	25,478	0,50	p=0,0001
5	Стереотипність семантики	Відношення до стереотипної семантики	68	72	17,007	0,40	p=0,0002
6	Стереотипність семантики	Таврування	68	22	15,144	0,38	p=0,0002
7	Відношення до стереотипної семантики	Початок протидії	72	15	31,118	0,54	p=0,0001
8	Переміщення	Вивідування	87	79	20,476	0,44	p=0,0001
9	Переміщення	Нестача	87	29	12,190	0,34	p=0,0004
10	Переміщення	Дарування	87	92	47,554	0,67	p=0,0001
11	Дарування	Покарання	92	80	16,874	0,40	p=0,0003

Ми виявили одинадцять пар ознак, які є взаємопов'язаними ($p \leq 0,005$), при цьому чотири пари ознак мають середню силу взаємозв'язку, шість пар — відносно сильний взаємозв'язок, а одна пара («Переміщення» — «Дарування») — показала сильний взаємозв'язок [13, с. 16].

За результатами проведення кількісного аналізу взаємозв'язку ознак структури нарративу ми виявили такі частотні комбінації структурних ознак, які з високим рівнем статистичної значущості зустрічались у нарративах досліджуваних.

У вибірці матерів значущими та повторюваними ознаками стали відлучка, впізнавання, трансфігурація, покарання, шкідництво, дарування, нестача, посередництво, повернення, переслідування, ускладнення, розв'язка. Виявлення цих ознак дає змогу зробити висновок, що матері будують казковий нарратив за принципом ускладнення — розв'язка, що може бути пояснене, з одного боку, знанням про типову структуру казок, а, з іншого, схильністю до проблемно-орієнтованого мислення. Для головного героя у матерів важливо відлучитися зі звичної зони комфорту, щоб отримати щось цінне, тільки за цієї умови герой буде особистісно розвиватися. За цим може бути викрита характерна поведінкова стратегія матерів, в рамках якої досліджувані, не маючи умов для саморозвитку в сімейному колі, реалізують його в будь-яких інших умовах, часто незвичних та більш складних. При цьому матері мають тривогу з приводу несхвалення їх потягу до саморозвитку, але, в той же час, матері готові взяти підтримку і навіть дуже розраховують на неї.

У вибірці жінок, які не мають дітей, значущими та повторюваними ознаками стали заборона, резюме, регулятивна інформація, боротьба, рятування, дарування, стереотипність семантики, відношення до стереотип-

ної семантики, таврування, початок протидії, переміщення, вивідування, нестача, покарання. Для даної вибірки характерно будувати умовиводи та долати обставини, з якими не згодні. Досліджувані сильно опираються на самих себе у складних ситуаціях життя. Схильні до самоаналізу та прагнуть, з одного боку, позбавитись стереотипного мислення, розширити власний погляд на життя, а з іншого, керуватися правилами соціуму та використати їх на свою користь. Приймають допомогу від інших людей, але обережно, адже вважають, що потрібно також в обмін щось віддавати та вважають, що взагалі, щоб отримати будь-яку допомогу, потрібно перед цим багато чого зробити або заслужити.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, нам вдалося здійснити аналіз основних методологічних підходів до проведення нарративного аналізу, кількісний та якісний аналіз структури нарративу як відображення змісту мотиваційно-сислової сфери жінки у реалізації материнської поведінки, виявити типові ознаки, які використовувалися матерями та жінками без дітей під час складання казкової історії. Все ще потребують подальшої розробки процедури нарративного аналізу для їх ефективного використання у психодіагностиці та психологічній практиці.

Список використаних джерел та літератури

1. Костіна Т. О. Наративна складова життєвого сценарію особистості / Т. О. Костіна // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. — 2013. — № 13. — С. 163–169.
2. Савченко О. В. Наративний аналіз як засіб дослідження досвіду на особистісному рівні / О. В. Савченко // East European Journal of Psycholinguistics. — Lutsk : Lesya Ukrainka Eastern European National University, 2014. — Vol. 1, No 2. — С. 94–102.
3. Одинцова А. М. Метод казкоаналізу в дослідженні етнічної ідентичності / А. М. Одинцова // East European Journal of Psycholinguistics. — Lutsk : Lesya Ukrainka Eastern European National University, 2015. — Vol. 2, No 2. — Р. 135–144.
4. Особистість у розвитку: психологічна теорія і практика : монографія / за ред. С. Д. Максименка, В. Л. Зливкова, С. Б. Кузікової. — Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. — Книга 1. — 430 с.
5. Чаусова Ю. А. Наративний підхід у дослідженні особливостей сімейних стосунків / Ю. А. Чаусова // Актуальні проблеми психології : зб. наук. пр. / НАПН України, Інститут психології ім. Г. С. Костюка. — Київ, 2011. — Т. 2. — С. 227–234.
6. Чепелева Н. В. Методи аналізу оповідального тексту [Електронний ресурс] / Н. В. Чепелева, Л. П. Яковенко // Технології розвитку інтелекту. — 2013. — № 4. — Режим доступу до журн. : http://nbuv.gov.ua/UJRN/tri_2013_4_4.
7. Чепелева Н. В. Розуміння — інтерпретація — тлумачення [Електронний ресурс] / Н. В. Чепелева // Технології розвитку інтелекту. — 2017. — Т. 2, № 6(17). — Режим доступу до журн. : http://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/301
8. Чепелева Н. В. Самопроекування особистості у контексті постнекласичної психології / Н. В. Чепелева // Наукові записки. Серія «Психологія і педагогіка». Тематичний випуск: Актуальні проблеми когнітивної психології. — Острогор : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. — Вип. 20. — С. 17–25.
9. Шевчук І. В. Наративна психологія як напрям сучасних досліджень / І. В. Шевчук // Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. — 2016. — Том. 10, вип. 28. — С. 475–483.
10. Анализ категориальных данных : метод. рекомендации для слушателей фак. последиплом. образования, обучающихся по специальности 7.03010101 — Социология / Нар.

- укр. акад., [каф. соціології ; авт.-сост. І. С. Нечитайло]. — Харків : Изд-во НУА, 2015. — 52 с.
11. Барт Р. Введение в структурный анализ повествовательных текстов / Р. Барт // Зарубежная эстетика и теория литературы XIX–XX вв. — М., 1987. — С. 387–422.
  12. Веселова И. С. Нарратология стереотипной достоверной прозы [Электронный ресурс] / И. С. Веселова // Русский фольклор в современных записях. — 2014. — Режим доступа к журн. :http://www.folk.ru/Research/veselova_narratolog.php
  13. Гржибовский А. М. Анализ номинальных и ранговых переменных данных с использованием программного обеспечения Statistica и SPSS / А. М. Гржибовский, С. В. Иванов, М. А. Горбатова // Наука и здравоохранение. — 2016. — № 6. — С. 5–39.
  14. Евстигнеева Н. В. Модели анализа нарратива / Н. В. Евстигнеева, О. А. Оберемко // Человек. Сообщество. Управление. — 2007. — № 4. — С. 95–107.
  15. Павлова Т. В. Психологические детерминанты формирования представлений личности о родительстве: автореф. дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.01 «Общая психология, психология личности, история психологии» / Т. В. Павлова. — М., 2012. — 21 с.
  16. Филиппова Г. Г. Материнство: сравнительно-психологический подход / Г. Г. Филиппова // Психологический журнал. — 1998. — № 5. — С. 81–88.
  17. John O. P., Robins R. W., Pervin L. A. Handbook of personality: Theory and research. — New York: Guilford Publications, 2010.

REFERENCES

1. Bart, R. (1987). Introduction to the structural analysis of narrative texts. *Foreign aesthetics and theory of literature of the 19th–20th centuries*. G. K. Kosikov (Ed.) Moscow [in Russian].
2. Chausova, Ju. A. (2011). Narativnij pidhid u doslidzhenni osoblivostej simejnih stosunkiv [Narrative approach in the study of the characteristics of family relationships]. *Aktual'ni problemi psihologii : zbirnik naukovih prac' Instytutu psihologii' imeni G. S. Kostjuka NAPN Ukrai'ny — Actual problems of psychology: a collection of scientific works of Institute of Psychology named after G. S. Kostjuk NAPS of Ukraine*, 2, 227–234 [in Ukrainian].
3. Chepeleva, N. V. (2012). Samoproektuvannja osobistosti u konteksti postneklasichnoi' psihologii' [Self-designing of personality in the context of post-classical psychology]. *Naukovi zapiski. Serija «Psihologija i pedagogika». Tematichnij vipusk «Aktual'ni problemi kognitivnoi' psihologii» — Scientific notes. Series «Psychology and Pedagogy». Thematic edition «Actual problems of cognitive psychology»*, 20, 17–25 [in Ukrainian].
4. Chepeleva, N. V. (2013). Metodi analizu opovidal'nogo tekstu [Methods of analysis of narrative text]. *Tehnologii' rozvytku intelektu — Technologies of development of intelligence, Vol. 4*. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tri_2013_4_4 [in Ukrainian].
5. Chepeljeva, N. V. (2017). Rozuminnja — interpretacija — tlumachennja [Understanding — Interpretation — Explanation]. *Tehnologii' rozvytku intelektu — Technologies of development of intelligence, Vol. 2, 6 (17)*. Retrieved from: http://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/301 [in Ukrainian].
6. Evstigneeva, N. V., & Oberemko, O. A. (2007). Modeli analiza narrativa [Narrative analysis models]. *Chelovek. Soobshhestvo. Upravlenie — Human. Community. Control*, 4, 95–107 [in Russian].
7. Filippova, G. G. (1998). Materinstvo: sravnitel'no-psihologicheskij podhod [Motherhood: a comparably-psychological approach]. *Psihologicheskij zhurnal — Psychological journal*, 5, 81–88 [in Russian].
8. Grzhibovskij, A. M., Ivanov, S. V., & Gorbatova, M. A. (2016). Analiz nominal'nyh i rangovyh peremennyh dannyh s ispol'zovaniem programmnoho obespechenija Statistica i SPSS [Analysis of nominal and rank variables using the Statistica and SPSS software]. *Nauka i zdravoohranenie — Science and Health*, 6, 5–39 [in Russian].
9. John, O. P., Robins, R. W., & Pervin, L. A. (2010). *Handbook of personality: Theory and research*. — New York: Guilford Publications [in English].
10. Kostina, T. O. (2013). Narativna skladova zhittvevogo scenariju osobistosti [Narrative component of the life scenario of the individual]. *Mizhnarodnij naukovij forum: sociologija*,

- psihologija, pedagogika, menedzhment — International scientific forum: sociology, psychology, pedagogy, management, 13, 163–169 [in Ukrainian].
11. Maksymenka, S. D., Zlyvkova, V. L., & Kuzikovoi', S. B. (Eds.). (2015). *Osobystist' u rozvytku: psihologichna teorija i praktyka : monografija [Personality in development: psychological theory and practice: monograph]*. Sumy : Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko [in Ukrainian].
  12. Nechitajlo, I. S. (2015) *Analiz kategorial'nyh dannyh : metod. rekomendacii dlja slushatelej fak. poslediplom. obrazovaniya, obuchajushhihsja po special'nosti 7.03010101 — Sociologija [Methodical recommendations for students of the Faculty of Postgraduate Education, studying in specialty 7.03010101 — Sociology]*. Kharkiv: Ukrainian People's Academy [in Russian].
  13. Odincova, A. M. (2015). Metod kazkoanalizu v doslidzhenni etnichnoi' identichnosti [The method of fairy tale analysis in the study of ethnic identity]. *East European Journal of Psycholinguistics*, 2, 2, 135–144 [in Ukrainian].
  14. Pavlova, T. V. (2012). Psihologicheskie determinanty formirovaniya predstavlenij lichnosti o roditel'stve [Psychological determinants of the formation of personalities about parenting]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Moscow [in Russian].
  15. Savchenko, O. V. (2014). Narativnij analiz jak zasib doslidzhennja dosvidu na osobistisnomu rivni [Narrative analysis as a tool of studying experience on a personal level]. *East European Journal of Psycholinguistics*, 1, 2, 94–102 [in Ukrainian].
  16. Shevchuk, I. V. (2016). Narativna psihologija jak naprjam suchasnyh doslidzhen' [Narrative psychology as a direction of modern research]. *Aktual'ni problemi psihologii : zbirnik naukovih prac' Instytutu psihologii' imeni G. S. Kostjuka NAPS Ukraïny — Actual problems of psychology: a collection of scientific works of Institute of Psychology named after G. S. Kostyuk NAPS of Ukraine*, 475–483 [in Ukrainian].
  17. Veselova, I. S. (2014). Narratologija stereotipnoj dostovernoj prozy [Narratology of stereotyped authentic prose]. *Russkij fol'klor v sovremennyh zapisjah — Russian Folklore in Modern Records*. Retrieved from: http://www.folk.ru/Research/veselova_narratolog.php [in Russian].

Пронина Виктория Александровна

аспирант кафедры психологии

Донецкого национального университета имени Василя Стуса

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НАРРАТИВНОГО АНАЛИЗА В ИССЛЕДОВАНИИ МОТИВАЦИОННО-СМЫСЛОВОЙ СФЕРЫ ЛИЧНОСТИ ЖЕНЩИНЫ В РЕАЛИЗАЦИИ МАТЕРИНСКОГО ПОВЕДЕНИЯ

Резюме

В статье рассматривается проблема изучения нарративным анализом мотивационно-смысловой сферы женщины в реализации материнского поведения. Рассмотрены основные теоретические направления анализа нарративов зарубежными и украинскими исследователями. Обоснована актуальность изучения мотивационно-смысловой сферы матери. Приведена структура нарративного анализа. Представлены результаты эмпирического исследования особенностей структуры нарратива у матерей и женщин без детей, количественный и качественный анализ нарратива.

Ключевые слова: нарративный анализ, нарратив, мотивационно-смысловая сфера, женщины, материнское поведение.

Pronina Victoriya Oleksandrivna

post-graduate student of the Department of Psychology of Vasyl' Stus Donetsk National University.

**USING A NARRATIVE ANALYSIS IN THE INVESTIGATION
OF THE MOTIVATIONAL AND MEANING SPHERE
OF THE PERSONALITY OF A WOMAN IN THE IMPLEMENTATION
OF MATERNAL BEHAVIOR**

Abstract

Study Overview. The current article presents an analysis of the main methodological approaches to the narrative analysis and the results of the empirical research of the motivational and meaning sphere of the personality of a woman in the implementation of maternal behavior by the method of narrative analysis.

Data Collection. The study included 84 mothers and 105 women without children aged 31 to 40 years. The task of presenting the narrative was to write a fairy tale on a white sheet with pencil for 20 minutes.

Method and Measures. Basing on the description of possible actions by the protagonists of narrative V. Y. Propp and analysis of the approaches to describing the structure of the narrative of Ukrainian and foreign researchers, we have identified 14 features, given the expediency of their psychological interpretation, and conducted a quantitative analysis of the narrative.

After identifying the presence or absence of features of the narratives, two-by-two contingency tables ($n = 84$ and $n = 105$) were constructed to determine the statistical relationship between the features and the Pearson's chi-squared test (χ^2) and the Cramér's V were used. To process the results was used IBM SPSS Statistics 19.0.0.1 software.

Results and Discussion. Revealed different frequency combinations of structural features, which were found in the narratives of the subjects with high level of statistical significance.

Key words: narrative analysis, narrative, motivational and meaning sphere, women, maternal behavior.

Стаття надійшла до редакції 06.05.2018